

บทวิเคราะห์ทฤษฎีภาวะผู้นำของแกนนำการเคลื่อนไหวทางสังคม

The Theoretical Analysis of Leadership in Social Movement's Leaders

กิตชัยกุลย์ อินทร์แก้ว (Kitchaiyakul Inkaew)

นักวิจัยอิสระ (Independent Researcher)

Email: thanongkeit@hotmail.com

Received March 1, 2019; Revised March 15, 2019; Accepted June 15, 2019

Abstract

This article aims to analyze the theoretical of Leadership in Social Movement to explain Leadership in Social Movement, Leader Process in Social Movement, Components of Leader in Social Movement and Strategy of Leader in Social Movement. The author has studied and summarized the source of theory and information from national and internal levels from related documents under the themes 1) Leadership in Social Movement to explain Leadership in Social Movement 2) Leader Process in Social Movement 3) Components of Leader in Social Movement and 4) Strategy of Leader in Social Movement affect the success to social movement. The results shown that 1) Social movement leaders have different leadership positions. Some leaders are charisma leaders, Political leadership. Regardless of leader in social movement any group have motivation to move to achieve the goals of the group 2) The formation of leading in Social Movement from many factors, including the core of education and learning from experience, claims for equality, social responsibility, In addition, the study also found that the main types of social movements can be categorized into 3 types such as internal leader, semi leader and outer leader 3) Component of social movement leaders were education and resource mobilization and 4) The strategies of leading in social movement were set a goal by clearly, resource mobilization from many network, leaders use knowledge and skill to response organizational efficiency. There are also other tactics such as set a team for develop strategy, networking, leadership development and Mobilization of groups to force the organization to be success.

Keywords : Leadership, Social Movement, Leadership in Social Movement's Leaders

บทคัดย่อ

บทความทางวิชาการนี้มีความมุ่งหมายในการวิเคราะห์ทฤษฎีภาวะผู้นำการเคลื่อนไหวทางสังคม เพื่ออธิบายภาวะผู้นำของแกนนำการเคลื่อนไหวทางสังคม กระบวนการเกิดภาวะผู้นำของแกนนำการเคลื่อนไหวทางสังคม โดยการศึกษาทฤษฎี ข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ภายใต้ประเด็นดังต่อไปนี้ 1) ทฤษฎีภาวะผู้นำการเคลื่อนไหวทางสังคม 2) ขบวนการก่อเกิดแกนนำในการเคลื่อนไหวทางสังคม 3) องค์ประกอบทางสังคมของแกนนำการเคลื่อนไหวทางสังคม และ 4) ยุทธวิธีของแกนนำการเคลื่อนไหวทางสังคม อันจะส่งผลต่อความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของขบวนการ ผลการศึกษาพบว่า 1) แกนนำการเคลื่อนไหวทางสังคมล้วนมีภาวะผู้นำแตกต่างกันไป แกนนำบางคนเป็นผู้นำโดยเสนาหา บางคนมีภาวะผู้นำทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นแกนนำการเคลื่อนไหวกลุ่มใดก็ตาม ล้วนมีเหตุจูงใจในการเคลื่อนไหวเพื่อก้าวสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายของกลุ่มด้วยกันทั้งนั้น 2) การก่อเกิดแกนนำในการเคลื่อนไหวทางสังคมนั้นมาจากหลายปัจจัยด้วยกัน ได้แก่ แกนนำที่เกิดจากการศึกษาและเรียนรู้จากประสบการณ์ วิธีปฏิบัติของนักเคลื่อนไหวรุ่นก่อน ๆ เป็นแบบอย่าง หรือเกิดจากการที่ได้รับการถูกกดขี่ข่มเหงในด้านต่าง ๆ หรือแกนนำเกิดขึ้นจากการเรียกร้องเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกัน หรือแม้แต่การเรียกร้องเพื่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อสังคม ฯลฯ โดยสามารถแบ่งประเภทแกนนำของการเคลื่อนไหวทางสังคม ได้เป็น 3 ประเภท แกนนำภายใน คือแกนนำที่เป็นบุคคลภายในที่อยู่ในขบวนการที่ได้รับการยอมรับหรือได้รับผลกระทบโดยตรงจากโครงการต่าง ๆ ของรัฐ แกนนำกึ่งเป็นแกนนำที่มีสองบทบาท กล่าวคือ เป็นคนในองค์กรที่ประสบความเดือดร้อน และในขณะเดียวกันก็เป็นคนนอกด้วยเช่นเคยเป็นผู้นำ NGO มาก่อน ประเภทสุดท้ายคือ แกนนำภายนอก คือ แกนนำที่มาจากภายนอกขบวนการ (Outside Leader) ไม่มีความสัมพันธ์หรือความเกี่ยวข้องใด ๆ กับกลุ่มขบวนการ ได้แก่ ผู้นำ NGO ผู้นำองค์กร ผู้นำปัญญาชน ผู้นำทางจิตวิญญาณ เป็นต้น 3) องค์ประกอบทางสังคมของผู้นำการเคลื่อนไหวทางสังคม การศึกษา ผู้นำการเคลื่อนไหวทางสังคมนี้นี้มาจากชนชั้นกลางและชนชั้นสูงหรือมีการศึกษามากกว่าผู้ตาม การระดมทรัพยากร และ 4) ยุทธวิธีของแกนนำการเคลื่อนไหวทางสังคม ประกอบด้วย การตั้งเป้าหมายโดยจัดให้มีโครงสร้างองค์กรที่ชัดเจน มีการจัดหาและระดมทรัพยากรจากหลายเครือข่าย รวมถึงผู้นำจะต้องนำความรู้ความสามารถและทักษะทางการเมืองมารับผิดชอบองค์กรให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด นอกจากนี้ยังมียุทธวิธีอื่น ๆ ที่แกนนำทางสังคมนำมาเป็นแนวทางในการเคลื่อนไหวทางสังคม เช่น การสร้างทีมผู้นำเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์ มีการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างนักเคลื่อนไหวทางสังคม มีการพัฒนาความเป็นผู้นำ และการระดมพลของกลุ่ม เพื่อขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ, การเคลื่อนไหวทางสังคม, ภาวะผู้นำของแกนนำในการเคลื่อนไหวทางสังคม

บทนำ

ในสังคมไม่ว่าจะชนชั้นใด ๆ ก็ตาม ย่อมมีความต้องการ “ผู้นำ” ในทุกสถานการณ์ เพื่อสร้างความเชื่อมั่น การเชื่อมประสานงานซึ่งกันและกันเพื่อให้บรรลุซึ่งเป้าหมาย ผู้นำเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร ดังนั้นผู้นำจึงนับได้ว่าเป็นมีความสำคัญอย่างยิ่งโดยเฉพาะการเคลื่อนไหวทางสังคม ที่ผู้นำต้องเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจและความมุ่งมั่นให้กับองค์กร รวมไปถึงการระดมทรัพยากรการสร้างและรับรู้ถึงโอกาส การวางแผนกลยุทธ์การวางกรอบการสั่งการของกลุ่ม ตลอดจนการบรรลุผลลัพธ์ที่ต้องการ ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการเคลื่อนไหวทางสังคมขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำของแกนนำที่มีอำนาจในการส่งผลต่อผู้ตาม

(Barker et al., 2001) เพื่อให้มีส่วนร่วมในการสร้างพันธกิจ แรงจูงใจ วิสัยทัศน์ การสร้างระบบการทำงานที่มีประสิทธิผลไปในทิศทางเดียวกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน

เมื่อกล่าวถึง “ผู้นำ” ได้มีผู้อธิบายความหมายของผู้นำแตกต่างกันไป แต่เมื่อประมวลโดยรวมแล้วมีความหมายคล้ายคลึงกัน ซึ่งพอจะสรุปได้ว่าผู้นำ หมายถึง บุคคลที่ได้รับการยอมรับหรือได้รับมอบหมายให้เป็นผู้เป็นผู้มีอิทธิพลเหนือกว่าบุคคลอื่น สามารถใช้อิทธิพลโน้มน้าวให้บุคคลอื่นยินยอมปฏิบัติตาม มีบทบาทในการใช้ศิลปะชักจูงใจ ทำให้บุคคลเหล่านั้นเต็มใจที่จะทำงานให้สำเร็จผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ด้วยความเต็มใจ

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของ “แกนนำ” สรุปได้ว่า แกนนำ หมายถึง บุคคลสำคัญ หรือตัวหลักในการนำคนอื่นทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง มักเน้นกิจกรรมด้านการเมือง Inkaew (2017) ได้กล่าวว่าส่วนที่สำคัญที่สุดส่วนหนึ่งของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ที่อาจกล่าวได้ว่าเป็น “หัวใจ” ของการขับเคลื่อนขบวนการให้สามารถที่จะก้าวเดินต่อไปได้ คือ “แกนนำ” ผู้ซึ่งมีหน้าที่ในการประสานงาน นัดหมายกับชาวบ้านภายในกลุ่มกันเอง หรือติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐและสื่อมวลชน กำหนดยุทธวิธีวิธีการต่อสู้ การระดมทุน เป็นต้น

ภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำคือ ความสามารถในการใช้กระบวนการในการบริหารงานใช้อำนาจที่มีอยู่ในตนเอง เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รับผิดชอบในหน้าที่ ช่วยเหลือส่งเสริมผู้ร่วมงาน มีความอดทน กล้าตัดสินใจ ภาวะผู้นำเป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้ และสามารถวัดได้จากการแสดงออกในการกระทำของผู้นำ และสามารถดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตามที่วางไว้

การเคลื่อนไหวทางสังคม คือ ปฏิบัติการของกลุ่มคนที่มีเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน มีการรวมกลุ่มของคนซึ่งอาจจะจะเป็นทางการและไม่เป็นทางการก็ได้ การเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเป็นเรื่องการเมือง เช่น การต่อสู้เรื่องสิ่งแวดล้อม เชื้อชาติ การเรียกร้องเพื่อความเท่าเทียมกันของเพศหญิง เพศชาย รวมทั้งการต่อสู้เชิงอนุรักษ์นิยม เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป ภาวะผู้นำของแกนนำการเคลื่อนไหวทางสังคม เป็นการศึกษาทฤษฎีภาวะผู้นำในการอธิบายถึงขบวนการก่อเกิดภาวะผู้นำของแกนนำ ความสามารถของแกนนำในการดำเนินการเลือกใช้ยุทธวิธีการเคลื่อนไหวทางสังคมที่ส่งผลต่อความสำเร็จของขบวนการ

ทบทวนวรรณกรรม

ทฤษฎีภาวะผู้นำการเคลื่อนไหวทางสังคม

การศึกษาในเกี่ยวกับภาวะผู้นำด้านการเคลื่อนไหวทางสังคมในช่วงแรก (Blumer, 1951; Lang & Lang, 1961; Roche & Sachs, 1965) จะเป็นการ ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำการเคลื่อนไหวประเภทต่างๆหรือขั้นตอนในการพัฒนาขบวนการ (Wilson, 1973; Gusfield, 1966) ทั้งในด้านของขบวนการเคลื่อนไหวภายในที่เป็นผู้สนับสนุนและผู้ร่วมสร้างแรงบันดาลใจ อันจะเชื่อมโยงกับขบวนการเคลื่อนไหวภายนอกเพื่อนำไปสู่การเคลื่อนไหวทางสังคมที่ใหญ่ขึ้น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องวิเคราะห์ความซับซ้อนของภาวะผู้นำในระดับต่าง ๆ ภายในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Aminzade et al., 2001; Goldstone, 2001; Herda-Rapp, 1998; Klandermans, 1989; Marullo, 1988; Melucci, 1996; Nelson, 1971; Robnett, 1997; Staggenborg, 1988; Turner & Killian, 1987)

ความหมายของภาวะผู้นำการเคลื่อนไหวทางสังคม

ผู้นำเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับหรือมอบหมายให้เป็นผู้นำ เป็นผู้ที่มีอิทธิพลเหนือกว่าบุคคลอื่นสามารถใช้ อิทธิพลโน้มน้าวให้บุคคลอื่นยอมปฏิบัติตาม มีบทบาทในการใช้ศิลปะชักจูงใจทำให้บุคคลเหล่านั้นเต็มใจที่จะทำงาน ให้สำเร็จผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ด้วยความพึงพอใจ

ภาวะผู้นำ คือความสามารถในการใช้กระบวนการ ในการบริหารงาน ใช้อำนาจที่มีอยู่ในตนเองเพื่อก่อให้เกิด ความร่วมมือ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์รับผิดชอบในหน้าที่ ช่วยเหลือส่งเสริมผู้ร่วมงานมีความอดทน กล้าตัดสินใจ ภาวะผู้นำเป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้และสามารถวัดได้จากการแสดงออกในการกระทำของผู้นำและสามารถ ดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตามที่วางไว้

ภาวะผู้นำการเคลื่อนไหวทางสังคม คือ ความสามารถของบุคคลที่ได้รับการยอมรับหรือมอบหมายให้เป็นผู้ นำในการเคลื่อนไหวทางสังคม เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์มีความรู้ความเฉลียวฉลาดบุคลิกดีเป็นที่น่าเชื่อถือน่าไว้วางใจ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีมนุษยสัมพันธ์ มีความรับผิดชอบ มีความอดทนและมุ่งมั่นในพันธกิจ กล้าตัดสินใจ และสามารถดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย ตามที่วางไว้ในกระบวนการขับเคลื่อนผู้ชนให้บรรลุ ซึ่งเป้าหมายที่วางไว้ภาวะผู้นำนี้เป็น พฤติกรรมที่สังเกตได้และสามารถวัดได้จากการแสดงออกในการกระทำของผู้นำ

ทฤษฎีภาวะผู้นำการเคลื่อนไหวทางสังคม

ในการเคลื่อนไหวทางสังคม ได้นำทฤษฎีภาวะ ผู้นำมาอธิบายภาวะผู้นำของแกนนำการเคลื่อนไหวทางสังคม ในประเด็นต่อไปนี้

1) ภาวะผู้นำโดยเสน่ห์ (Charisma Leadership)

บุคคลที่มีพรสวรรค์ที่สามารถทำงานได้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังสามารถทำนายเหตุการณ์และ คาดการณ์ล่วงหน้าได้อย่างแม่นยำ เป็นลักษณะของผู้นำโดยเสน่ห์ซึ่ง Weber (1968) ได้อธิบายถึงผู้นำโดยเสน่ห์ว่า เป็นผู้นำที่มีอิทธิพลเหนือผู้ตาม โดยไม่ได้อาศัยตำแหน่งอำนาจหน้าที่และประเพณี ที่ยึดถือกันมาหากภาวะผู้นำนั้นอยู่ที่ ความสามารถพิเศษของตัวผู้นำเอง ซึ่งก่อให้เกิดอำนาจการมีผู้นำที่มีความสามารถพิเศษนั้น จากการศึกษานำ หลายประเภทโดยเฉพาะผู้นำทางการเมืองทางศาสนาผู้นำที่นำชุมชนเคลื่อนไหวหรือต่อสู้เรียกร้องสิทธิบางประการจะ พบว่าส่วนใหญ่ผู้นำเหล่านั้นล้วนเป็นผู้นำโดยเสน่ห์แต่ไม่ค่อยพบเห็นผู้นำเช่นนี้ในองค์กรทางธุรกิจ หรือองค์กร ประเภทอื่นเนื่องจากภาวะผู้นำโดยเสน่ห์นั้น มีเงื่อนไขที่ทำให้เกิดลักษณะหรือคุณสมบัติพิเศษในตัวผู้นำจนทำให้เกิด เป็นผู้นำโดยเสน่ห์

นอกจากนี้ Weber (1968) ได้อธิบายรูปแบบการเคลื่อนไหวทางสังคมผ่านภาวะผู้นำโดยเสน่ห์ ในด้านของ ลักษณะของชุมชนและการแต่งตั้งบุคคลตามความจงรักภักดีต่อผู้นำโดยเสน่ห์ของพวกเขา ซึ่งคุณลักษณะของผู้นำที่ มีภาวะผู้นำโดยเสน่ห์จะทำให้ผู้ตามเกิดการลอกเลียนแบบผู้นำ ในบางครั้งมากเกินไปจนนำมาสู่การเป็นผู้ตาม ที่จงรักภักดีและเชื่อฟังทำตามอย่างขาดเหตุผล ผู้ตามยอมเสียสละตนเองเพื่อเป็นผู้บริการรับใช้แก่ผู้นำอย่างเต็มใจ ผู้ ตามอาจขาดวุฒิภาวะหรืออาจส่งผลให้ผู้ตามมีลักษณะที่คอยพึ่งพาผู้นำมากเกินไป

คุณลักษณะอันโดดเด่นของผู้นำโดยเสน่ห์ คือ การเป็นผู้นำจากภายในเป็นคนที่มีวิสัยทัศน์ชัดเจนและมี วัตถุประสงค์ที่แจ่มชัด ทำให้เป็นผู้นำที่มีผู้ตามให้ความไว้วางใจให้ความเชื่อมั่นและศรัทธาให้เป็นผู้สร้างกรอบพันธกิจ และกำหนดอนาคตของกลุ่มโดยปราศจากเงื่อนไขจาก คุณลักษณะนี้ทำให้ผู้ตามมีความทุ่มเทมุ่งมั่นพยายามมากกว่า ปกติในการบรรลุถึงความสำเร็จ ผู้นำโดยเสน่ห์ที่เห็นได้ชัดเจนในตัวบุคคล คือ ความเป็นผู้นำโดยเสน่ห์ของเนลสัน แมนเดลา อดีตประธานาธิบดีผิวดำคนแรกของแอฟริกาใต้ ที่ใคร ๆ ต่างตระหนักถึงความเป็นผู้นำของเขาได้เป็นอย่างดี เนลสันเป็นคนที่วิสัยทัศน์ที่ชัดเจนการมุ่งสู่เป้าหมายอย่างไม่มีการเปลี่ยนแปลง และมุ่งมั่นทำให้พันธกิจเกิดขึ้นจริง

และมีความชัดเจนในอนาคต เนลสันต่อสู้อย่างไม่ยอมแพ้ จะเห็นได้ว่าตลอดระยะเวลา 27 ปี ที่เนลสันอยู่ในคุก ก็ไม่อาจกักขังหรือรังแกความเป็นผู้นำที่มุ่งมั่นของเขาได้

แม้ Weber จะให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำโดยเสนอหาในการเคลื่อนไหวทางสังคมก็ตาม แต่จุดเปราะบางของผู้นำโดยเสนหามักขาดความสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้ตาม ทำให้ขาดผู้ตามในกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม เพราะผู้นำโดยเสนหามักไม่ค่อยขอความช่วยเหลือจากใครนอกจากตนเอง (Eichler, 1977; Wilson, 1973) ผู้นำประเภทนี้มักจะมองหาความสามารถของตนเองในการตัดสินใจและการแก้ปัญหา (Melucci, 1996) ซึ่งนับว่าเป็นประเด็นล่อแหลมต่อการหลงติดอยู่กับความมั่นใจและความเป็นตัวตนของตนเองจนเกินไป จึงมักเป็นเรื่องเชิงอารมณ์และขาดการใช้หลักเหตุผลอย่างเพียงพอ ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงตามมาถ้าผู้นำใช้ไปเพื่อประโยชน์ส่วนตัวและใช้อย่างขาดจริยธรรม

2) ทฤษฎีภาวะผู้นำทางการเมือง

ทฤษฎีภาวะผู้นำทางการเมืองของ Michels (1962) ได้กล่าวว่าภาวะผู้นำทางการเมืองเกิดจากฝูงชนยอมยกตัวให้เป็นผู้นำจากการพูดและการแสดงออกของผู้นำ และเป็นผู้นำที่มาจากชนชั้นสูงทางการเมืองที่มีความสนใจในข้อขัดแย้งของผู้ตาม ภาวะผู้นำทางการเมืองมักจะเห็นในองค์กรขนาดใหญ่และมีการเคลื่อนไหวทางสังคมที่เป็นกลุ่มใหญ่ มีพรรคการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องในการเคลื่อนไหวทางสังคมจนกล่าวได้ว่าเป็น “คณาธิปไตย” โดยผู้นำประเภทนี้มีแรงจูงใจที่จะรักษาอำนาจและตำแหน่งของตนไว้ ผู้นำจึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของชนชั้นนำที่มีอำนาจทางการเมือง มุ่งการบำรุงรักษาขององค์กรมากกว่าเป้าหมายเดิมของการเคลื่อนไหวของมวลชน Zald & Ash (1966) ให้เหตุผลว่าองค์กรการเคลื่อนไหวมีการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อตอบสนองต่อภายนอกปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมและกระบวนการภายในผู้นำจะเปลี่ยนเป้าหมายของสมาชิก เปลี่ยนแปลงโครงสร้างขององค์กรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและในบางกรณีผู้นำที่มีภาวะผู้นำทางการเมืองจะเปลี่ยนองค์กรให้มีความรุนแรง โดยไม่ใช้แนวอนุรักษตามวิถีของกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Zald & Ash, 1966; Schwartz, 1981)

3) ทฤษฎีเส้นทางสู่เป้าหมาย (Path-goal Theory)

ทฤษฎีเส้นทางสู่เป้าหมาย (Path-goal Theory) เป็นทฤษฎีเชิงสถานการณ์ซึ่งยึดถือว่าประสิทธิผลของผู้นำขึ้นอยู่กับความสามารถที่จะจูงใจและสร้างความพึงพอใจของฝูงชน ในการขับเคลื่อนทางสังคมเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย โดยทั้งหมดมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน Martin G. Evans, Robert J. House ได้ขยายความและทำให้ส่วนของทฤษฎีเส้นทางสู่เป้าหมายชัดเจนขึ้นโดยมีทฤษฎีความคาดหวังของการจูงใจ (Expectancy Theory of Motivation) เมื่อฝูงชนได้รับการกระตุ้นให้เกิดพลังความเคลื่อนไหว โดยเชื่อว่าความพยายามจะนำไปสู่ความสำเร็จดังวัตถุประสงค์ที่ต้องการ และถ้าเขาเชื่อว่าความสำเร็จของการเคลื่อนไหวจะนำไปสู่รางวัลที่น่าพึงปรารถนา ผู้นำที่สร้างแนวความคิดนี้จะมีแรงจูงใจเบื้องต้นของผู้นำที่จะต้องจูงใจด้านการบรรลุเป้าหมายเพื่อนำพาผู้ตามให้เดินผ่านเส้นทางสู่การแสวงหาความพึงพอใจในผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น เมื่อการเคลื่อนไหวบรรลุความสำเร็จตลอดจนกำจัดอุปสรรคที่ทำให้ไม่บรรลุเป้าหมาย พฤติกรรมผู้นำ (Leader Behavior) ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ซึ่งเรามักจะเห็นพฤติกรรมผู้นำใน 4 ลักษณะ คือ ผู้นำแบบบงการ ผู้นำให้การสนับสนุน ผู้นำแบบให้มีส่วนร่วม และผู้นำโดยมุ่งที่ความสำเร็จในการเคลื่อนไหวทางสังคมโดยทั่วไป

นอกจากนี้นักทฤษฎีอื่น ๆ ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับอิทธิพลของผู้นำที่มีต่อการเคลื่อนไหวขององค์กรและรูปแบบการเคลื่อนไหวขององค์กร ทั้งในด้านของประเภทของผู้นำต่าง ๆ รวมถึงยุทธวิธีของผู้นำ และรูปแบบการเคลื่อนไหวทางสังคม ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนส่งผลต่อการการตัดสินใจในองค์กร รวมถึงการแบ่งงานและขอบเขตขององค์กร ตาม

วัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร นอกจากนี้แล้วภาวะผู้นำจะบ่งบอกถึงภาพลักษณ์ขององค์กรด้วย (Barker, 2001; Eichler, 1977)

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเคลื่อนไหวทางสังคมข้างต้นสรุปได้ว่า ทฤษฎีด้านภาวะผู้นำการเคลื่อนไหวทางสังคมมีความแตกต่างกันตามแนวความคิดและประสบการณ์ของนักวิชาการแต่ละสมัย โดยแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ มีข้อดีและข้อบกพร่องแตกต่างกันออกไปไม่อาจหาข้อยุติได้ว่าทฤษฎีใดถูกต้องมากที่สุด เพราะแต่ละทฤษฎีมีคุณประโยชน์ในแง่ใดแง่หนึ่งเสมอซึ่งผลจากการศึกษาข้อบกพร่องและการวิพากษ์วิจารณ์ทฤษฎีต่าง ๆ ของนักวิชาการได้ทำให้เกิดการพัฒนาต่อยอดความคิดที่มีผู้เสนอไว้แต่เดิมและพยายามศึกษาในเชิงลึกมากขึ้นซึ่งเป็นผลดีต่อชนรุ่นหลังที่จะได้นำแนวคิดไปเป็นแนวปฏิบัติเพื่อพัฒนาปรับปรุงต่อไป ดังนั้นแก่นนำการเคลื่อนไหวทางสังคมที่ก่อเกิดขึ้นในสังคมประชาธิปไตย ล้วนมีภาวะผู้นำแตกต่างกันไป แก่นนำบางคนเป็นผู้นำโดยเสนาหา บางคนมีภาวะผู้นำที่โน้มเอียงไปทางผู้นำทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นแก่นนำการเคลื่อนไหวกลุ่มใดก็ตาม ล้วนมีเหตุจูงใจในการเคลื่อนไหวเพื่อก้าวสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายของกลุ่มด้วยกันทั้งนั้น

ขบวนการก่อเกิดแก่นนำในการเคลื่อนไหวทางสังคม

Oberschall (1973) ชี้ให้เห็นว่าผู้นำที่มีศักยภาพต้องพร้อมใช้งานเสมอแต่การที่จะก้าวเข้าสู่ตำแหน่งผู้นำนั้นขึ้นอยู่กับโอกาสทางการเมือง โดย Oberschall อธิบายทักษะการเป็นผู้นำนั้นควรมีลักษณะดังนี้ คือ ต้องเรียนรู้จากการศึกษาและประสบการณ์ วิธีปฏิบัติของนักเคลื่อนไหวรุ่นก่อนๆ อย่างไรก็ตาม โอกาสทางการเมืองมักมีข้อผิดพลาด ผู้นำจึงต้องแสดงบทบาท และต้องลงมือปฏิบัติตามโอกาส มากกว่าการรอโอกาสทางการเมือง (Banaszak, 1996; Gold stone, 2001) ซึ่งเป็นข้อแตกต่างระหว่างผู้นำทางการเมืองและผู้นำในการเคลื่อนไหวทางสังคม เนื่องจากโครงสร้างองค์กรบริบทขององค์กรและวัฒนธรรมทางองค์กรทำให้ผู้นำทั้งสองประเภทมีความแตกต่างกันตามประเภทของขบวนการทางสังคม

Morris & Braine (2001) ได้จำแนกความแตกต่างระหว่างการเคลื่อนไหวเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ประเภทที่หนึ่งเป็นขบวนการปลดปล่อย เป็นกลุ่มประชากรที่ถูกกดขี่ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างพื้นฐานของวัฒนธรรมฝ่ายค้าน ประเภทที่สองคือการเคลื่อนไหวของประเด็นพิเศษที่เกี่ยวกับความเท่าเทียมกันเป็นประเด็นเฉพาะที่กระทบกลุ่มผู้ถูกกดขี่โดยเฉพาะ และประเภทที่สามสุดท้ายความรับผิดชอบต่อสังคม ผู้นำจะเกิดขึ้นจากการเคลื่อนไหวทางสังคมที่มีอยู่ รวมถึงประชากรและครอบครัว การวางแผนการเคลื่อนไหวเช่นเดียวกับการเคลื่อนไหวของสตรีที่ได้รับอิทธิพลจากโครงสร้างและยุทธวิธีของการเคลื่อนไหวเหล่านี้ล้วนส่งผลให้เกิดผู้นำหรือแก่นนำในการเคลื่อนไหวทางสังคมทั้งสิ้น

การเคลื่อนไหวความรับผิดชอบต่อสังคมทำให้เกิดผู้นำหรือแก่นนำ มี 2 กรณีด้วยกัน คือ

1) การเกิดแก่นนำในกรณีที่เกิดประเด็นปัญหาที่ต้องรับผิดชอบสังคมอย่างเฉียบพลัน รวมทั้งโศกนาฏกรรมส่วนบุคคลเช่นเดียวกับเหตุการณ์เกิดอุบัติเหตุทางนิวเคลียร์และการรั่วไหลของน้ำมัน ประเด็นปัญหาทางสังคมเหล่านี้จะกระตุ้นให้เกิดผู้นำคนใหม่ ๆ ในสังคม ตัวอย่างเช่น การต่อต้านการดื่มและการขับขีก็เริ่มขึ้นในช่วงต้นทศวรรษ 1980 ในสหรัฐอเมริกา โดยการสร้าง Mothers Against Drunk Drivers (MADD) โดย Candy Lightner หลังจากที่ลูกสาวของเธอถูกสังหารโดยคนขับที่เมาคนหนึ่ง ในขณะที่ความพยายามก่อนหน้านี้ในการปลุกจิตสำนึกในการเมาแล้วขับได้รับความสนใจน้อยมาก ซึ่งความสนใจต่อสาธารณชนในความเป็นผู้นำของ Lightner ได้สร้างความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดและได้ให้ความสำคัญในประเด็นของขึ้นมาเรื่อยๆ อย่างไรก็ตาม Reinerman (1988) ได้ระบุบริบททางวัฒนธรรมและการเมืองของขบวนการเคลื่อนไหวว่ามีความสำคัญเช่นกัน ดังเช่นในสมัยที่สงครามครูเสดได้เติบโตขึ้นในบริบททางการเมืองของพรรคอนุรักษนิยมในทศวรรษ 1980 เนื่องจากผู้นำใช้กรอบของ “นักฆ่าขี้เมา”

และความจำเป็นในการแสดงความรับผิดชอบส่วนบุคคลซึ่งสอดคล้องกับรสนิยม “just say no” ในสมัยของประธานาธิบดีโรนัล เรแกน

2) เมื่อการเคลื่อนไหวขึ้นอยู่กับการวัดความเป็นปึกแผ่นหรือความไม่เสมอภาคในสังคม ทำให้ผู้นำปรากฏออกมาจากองค์กรที่มีอยู่ก่อนแล้ว เมื่อมีเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดความคับข้องใจอย่างฉับพลัน สำหรับบุคคลและชุมชน ผู้นำที่มีบทเรียนและประสบการณ์ดังกล่าว อาจมีแนวโน้มที่จะปรากฏตัวออกมาให้เป็นผู้นำในสถานการณ์นั้น ๆ แต่ความสำเร็จของพวกเขาก็อาจได้รับผลกระทบจากบริบททางการเมืองและวัฒนธรรมที่พวกเขาค้นพบตัวเอง ซึ่งผู้นำประเภทนี้จะต้องพัฒนาทักษะของตนเอง เพื่อให้สามารถจัดการกับกระบวนการเคลื่อนไหว ถึงแม้บางคนไม่มีประสบการณ์มาก่อนเขาก็จะพยายามนำประเพณีทักษะทางด้านการเมืองและวัฒนธรรม ยุทธวิธีการเคลื่อนไหวทางสังคม องค์กรหรือสถาบันทางสังคมในยุคก่อนหน้านี้มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะผู้นำของเขา มาขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคมไปสู่ความสำเร็จได้

การก่อเกิดแกนนำในการเคลื่อนไหวทางสังคมนั้นมาจากหลายปัจจัยด้วยกัน ได้แก่ แกนนำเกิดจากการศึกษาและเรียนรู้จากประสบการณ์ วิธีปฏิบัติของนักเคลื่อนไหวรุ่นก่อนๆ เป็นแบบอย่าง หรือเกิดจากการที่ได้รับการถูกกดขี่ข่มเหงในด้านต่าง ๆ หรือแกนนำเกิดขึ้นจากการเรียกร้องเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกัน หรือแม้แต่การเรียกร้องเพื่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นต้น

การเคลื่อนไหวทางสังคมในปัจจุบัน

การเคลื่อนไหวทางสังคมปัจจุบัน เป็นเรื่องยากที่จะอธิบายพลวัตอันซับซ้อนของขบวนการเคลื่อนไหวในสังคมไทย เนื่องจากเป็นองค์กรภาคประชาชนขนาดใหญ่ที่ไร้ซึ่งเอกภาพในองค์กรวม และหลากหลายจนแทรกซึมอยู่ในทุกภาคส่วนของสังคม โดยเฉพาะการเคลื่อนไหวในยุครัฐประหาร เป็นการสวนกระแสกับความเป็นประชาธิปไตย ขบวนการเคลื่อนไหวกลุ่มต่างๆ ไม่สามารถออกมาเรียกร้องเพื่อขอความเป็นธรรมตามสิทธิอันพึงมีในระบบประชาธิปไตย ซึ่งขัดแย้งกับอุดมการณ์ประชาธิปไตยของประเทศ จนสามารถกล่าวได้ว่าการเคลื่อนไหวทางสังคมในยุคปัจจุบันนั้นเป็นยุคที่ธรรมาภิบาลของประเทศไทยได้ขาดหายไป หรือรัฐข้ามหัวประชาชน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปรากฏการณ์การเคลื่อนไหวที่รัฐมองไม่เห็น หรือเป็นสิ่งที่รัฐจะไม่ได้ยินหรือรับฟังจากกลุ่มต่าง ๆ สิทธิและเสรีภาพในการชุมนุม สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิ่งที่ถูกกลืนหายไป หรือแม้แต่ในประเด็นสาธารณะที่สังคมประชาธิปไตยรับรองและคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 44 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น” การบัญญัตินี้ เป็นการให้อำนาจรัฐด้วยถ้อยคำที่ไม่ชัดเจน เช่น เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนนั้น ก่อให้เกิดการตีความขยายอำนาจรัฐเพื่อตราหรือแก้ไขกฎหมายจำกัดเสรีภาพการชุมนุมที่เข้มงวดจนทำให้การใช้เสรีภาพของประชาชนในการจัดการชุมนุมสาธารณะนั้นทำได้ยากลำบากและเป็นไปด้วยความหวาดกลัวว่าบุคคลที่ใช้เสรีภาพในการชุมนุมนั้นจะกระทำผิดกฎหมาย จนทำให้กลุ่มต่างๆ ไม่สามารถเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องตามสิทธิใดๆ ในยุคปัจจุบัน

โดย Kayanha (2016) ได้กล่าวว่า การ เมืองของประชาชนในยุคปัจจุบันนี้เรียกได้ว่าเป็นวิกฤติในการมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวทางสังคมทาง ซึ่งมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย อาทิ เกิดจากการปรับตัวทัศนคติซึ่งเป็นการแซ่ซ้ง การเคลื่อนไหวทางการเมืองของภาคประชาสังคม ไม่ยึดหลักมิติมหาชน ไม่จัด ประชาพิจารณ์ ไม่เร่งดำเนินการการ

ออกเสียงประชามติ รวมไปถึงการเร่งจัดการเลือกตั้ง สิ่งเหล่านี้เป็นตัวเร่งที่สำคัญที่ทำให้การมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวทางสังคมไทยไม่สามารถทำได้

แกนนำการเคลื่อนไหวทางสังคม

จากการเกิดแกนนำในการเคลื่อนไหวทางสังคมตามกลไกการเกิดทั้ง 2 ประเภทดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้นำจะใช้กระบวนการที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มทั้งในด้านของการใช้ศิลปะ และความสามารถในการชี้แนะผู้ตามสั่งการหรืออำนวยความสะดวก เพื่อให้เขามีความเต็มใจและกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานจนบรรลุความต้องการของกลุ่มหรือจุดมุ่งหมายขององค์การ

บทบาทสำคัญในการสร้างผู้นำการเคลื่อนไหวทางสังคมภายใต้กรอบงานสำหรับการเคลื่อนไหว ได้แก่กรอบการกระทำร่วมกันเพื่อลดความรุนแรงลง ความ อยุติธรรมและผิดศีลธรรมของเงื่อนไขทางสังคมที่ถูกกล่าวหาว่าการเคลื่อนไหวทางสังคม เป็นการกระทำที่รุนแรงไปสู่ความเข้าใจถึงความจำเป็นที่จะกระทำร่วมกันเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงในสังคม เป็นกรอบในการศึกษาแกนนำการเคลื่อนไหวทางสังคมซึ่งส่วนที่สำคัญที่สุดส่วนหนึ่งของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็น “หัวใจ” ของการขับเคลื่อนขบวนการให้สามารถที่จะก้าวเดินต่อไปได้คือ “แกนนำ” ผู้ซึ่งมีหน้าที่ในการประสานงานนัดหมายกับกลุ่มชนชาวบ้านภายในกลุ่มกันเอง หรือติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐและสื่อมวลชน กำหนดวิธีการต่อสู้การระดมทุนฯลฯ โดยจากรวบรวมข้อมูลและการศึกษาทฤษฎีภาวะผู้นำ พบว่าการก้าวสู่การเป็นแกนนำของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมมีบริบทที่แตกต่างกัน บางคนก้าวขึ้นมาเป็นแกนนำตามสถานการณ์ (Situational Leader) ที่ทำให้ต้องลุกขึ้นมาเพื่อต่อสู้ บางคนเป็นผู้นำตามธรรมชาติหรือผู้นำโดยกำเนิด (Born Leader) ทั้งนี้ในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมสามารถแบ่งแกนนำของการเคลื่อนไหวทางสังคม เป็น 3 ประเภท ได้แก่ (Inkaew, 2017)

1) แกนนำ “ภายใน”

แกนนำ “ภายใน” คือแกนนำที่เป็นบุคคลภายในที่อยู่ในขบวนการที่ได้รับความเดือดร้อนหรือได้รับผลกระทบโดยตรงจากโครงการต่าง ๆ ของรัฐทำให้คนเหล่านี้ต้องลุกขึ้นมาปกป้องหรือต่อสู้เพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อนของตนเองหรือกล่าวได้ว่าแกนนำ “ภายใน” คือแกนนำที่เกิดจากภายในขบวนการซึ่งอาจเป็นแกนนำตามสถานการณ์ (Situational Leader) ที่ถูกสถานการณ์บังคับให้ต้องลุกขึ้นมาเพื่อต่อสู้หรือบางคนเป็นผู้นำตามธรรมชาติหรือผู้นำโดยกำเนิด (Born Leader) ที่ต้องก้าวออกมาผู้นำผู้คนเมื่อได้รับผลกระทบหรือได้รับความเดือดร้อนโดยตรง แกนนำภายในนี้จะมีลักษณะเป็นผู้ที่คิดตนเพื่อส่วนรวมยึดมั่นในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต เป็นผู้ที่ไม่กลัวภัย มีสติปัญญาความสามารถสูง มีความสามารถในการวางแผนกลยุทธ์ร่วมกับทุกคน ติดต่อสื่อสารเก่ง มีภาพลักษณ์ที่น่าประทับใจ สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ตามมีความเด็ดเดี่ยวไม่ยอมแพ้และกล้าที่จะเสี่ยงโดยยึดเป้าหมายของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ส่งผลให้เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปดังจะเห็นได้จากจินตนา แก้วขาว แกนนำกลุ่มอนุรักษ์ บ้านกรูด ที่ต่อสู้เพื่อสิ่งแวดล้อมในการต่อต้านโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินบ่อนอกและบ้านกรูด ดาวลย์ จันทรหัสดี แกนนำชาวบ้านคลองด่านที่คัดค้านโครงการบ่อบำบัดน้ำเสียคลองด่านจังหวัดสมุทรปราการ หรือแม่ฉิม บุญรอด หญิงแกร่งแห่งบ้านหนองตาไก่ แกนนำกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอุดรธานีที่ยืนหยัดต่อสู้ที่ต่อสู้ปกป้องสิทธิชุมชนด้านเหมืองโปแตชที่เป็นตัวแบบแกนนำภายในได้เป็นอย่างดี

2) แกนนำ “ก้าวกัง”

แกนนำก้าวกัง คือ แกนนำที่มีสองบทบาทเป็นคนในและเป็นคนนอกด้วยเช่นเคยเป็นผู้นำ NGO มาก่อนและได้กลับมาถิ่นเกิดของตนเองเมื่อได้รับผลกระทบหรือได้รับความเดือดร้อนโดยตรง ก็ลุกขึ้นมาเป็นแกนนำและสร้างเครือข่ายในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม กล่าวคือเคยเป็นคนนอกที่มีเครือข่ายในการเป็น NGO เป็นต้นทุนเดิมอยู่

แล้วรวมทั้งมีบทบาทเป็นเนื้อใน (Insider) ขบวนการด้วยแกนนำกำลังจึงเป็นแกนนำเชิงกลยุทธ์ (Strategist Leader) ที่มีความรู้และผ่านกระบวนการเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อมมาหลายกระบวนการ กล่าวคือมีการทำงานในหลายพื้นที่ที่มีประสบการณ์มาก อาจไม่ได้รับการยอมรับจากชาวบ้านโดยตรง แต่มีความโดดเด่นในเรื่องของการมีเครือข่ายพันธมิตรที่เข้มแข็ง ซึ่งแตกต่างจากแกนนำภายในที่เป็นผู้นำโดยเสนหา แต่มีความแหลมคมในแง่ของเหตุผล ประสิทธิภาพและตรรกะในการต่อสู้วางแผนทางยุทธศาสตร์ มีการสื่อสารทางภาษาเจรจากับรัฐบาลดีกว่า หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่าแกนนำกำลังมีภูมิรู้และประสบการณ์ดีกว่าชาวบ้านมีลักษณะเป็นปัญญาชน (Intellectual)

3) แกนนำ “ภายนอก”

แกนนำ “ภายนอก” คือ แกนนำที่มาจากภายนอกขบวนการ (Outside Leader) ได้แก่ ผู้นำ NGO ผู้นำองค์กร ผู้นำปัญญาชน ผู้นำทางจิตวิญญาณ เป็นแกนนำจากข้างนอก มีอุดมการณ์ของนักต่อสู้ จากการที่ได้มีโอกาสเข้าร่วมหรือสัมผัสกับกลุ่มองค์กรในการเคลื่อนไหวทางสังคม เป็นต้น ซึ่งมีบทบาทและเข้าร่วมร่วมกับขบวนการในรูปแบบของที่ปรึกษาผู้วางแผนเชิงกลยุทธ์ร่วมกับแกนนำภายในจนตกผลึก กลายเป็นรูปแบบขบวนการเคลื่อนไหวกลยุทธ์ในการต่อสู้ โดยเฉพาะวิธีคิด องค์ความรู้ ทั้งในด้านของกฎหมาย และกระบวนการทำงานโดยการปลูกฝังวิธีการมองปัญหาแกนนำภายในกับภายนอกมีมุมมองที่แตกต่างกันค่อนข้างชัดเจนเป็นมุมที่มองจากข้างนอก (Outer Perspective) ซึ่งถ้ามองจากภายในปัญหาจะมองไม่เห็น ดังนั้นแกนนำภายนอกจึงเป็นที่ปรึกษาของขบวนการอาจลงพื้นที่ปัญหาหรือเป็น NGO ที่เข้ามาในลักษณะของการเป็นที่ปรึกษาเป็นพี่เลี้ยงเปรียบแกนนำภายนอกได้กับมันสมองของกลุ่มคิดทุกอย่างชาวบ้านเดินหรืออาจกล่าวได้ง่าย ๆ ว่า “แกนนำภายนอก” ก็คือคนภายนอกซึ่งเป็นแนวร่วมมีสถานะเป็นแนวร่วมเป็นพันธมิตร

การเปลี่ยนแปลงที่ประสบความสำเร็จนั้นจะต้องประกอบด้วยแกนนำทั้งภายในและภายนอก โดยบุคคลภายนอกมีโอกาสประสบความสำเร็จมากที่สุด (Marx & Useem, 1971; Ganz, 2000) แต่แกนนำภายในที่เป็นสมาชิกของกลุ่มจะมีความเข้าใจวัตถุประสงค์ของกลุ่มมากกว่า เนื่องจากมีรากฐานมาจากโครงสร้างในกลุ่มการเคลื่อนไหวและจะได้รับความชอบธรรมจากกลุ่มมากกว่า เนื่องจากเป็นผู้ที่ร่วมชะตากรรมในองค์กรมาด้วยกัน

องค์ประกอบทางสังคมของผู้นำการเคลื่อนไหวทางสังคม

องค์ประกอบทางสังคมของผู้นำการเคลื่อนไหวทางสังคม ได้มีการศึกษาในประเด็นของการศึกษาของผู้นำและตำแหน่งผู้นำระดับสูง ซึ่งถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญมากในการศึกษาภาวะผู้นำในสังคมเพราะผู้นำที่มีภูมิหลังและประสบการณ์ต่างกันจะมีทางเลือกเชิงกลยุทธ์ที่ต่างกัน ซึ่งมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการเคลื่อนไหวทางสังคมส่วนที่สำคัญที่สุดส่วนหนึ่งของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมจะเห็นว่าผู้นำขบวนการทางสังคมอาจไม่ได้มาจากตัวแทนที่ได้รับเลือกให้เป็นผู้นำ เช่น V. I. Lenin, Mahatma Gandhi, Martin Luther King, Jr., and Betty Friedan ล้วนเป็นผู้นำทางการเคลื่อนไหวทางสังคมที่มีตำแหน่งแตกต่างกันเป็นอย่างมาก ผู้นำเหล่านี้เป็นกลุ่มชนชั้นกลางในวงสังคมและมีการศึกษาสูง จะเห็นได้ว่าผู้นำการเคลื่อนไหวทางสังคมมีแนวโน้มที่จะมาจากผู้ที่มีการศึกษาระดับกลางและมีการศึกษาระดับสูง โดยมีสัดส่วนของผู้ชายมากกว่าผู้หญิงและมักจะแบ่งเชื้อชาติหรือเชื้อชาติของผู้สนับสนุนของพวกเขา (Brinton, 1952; Flacks, 1971; Oberschall, 1973)

ได้มีการศึกษาภาวะผู้นำการเคลื่อนไหวทางสังคมและผู้นำการปฏิวัติในประเทศที่ยากจนและประเทศอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ประเทศตะวันตก ผลการศึกษายังชี้ให้เห็นว่าส่วนใหญ่ผู้นำการเคลื่อนไหวทางสังคมนี้มาจากชนชั้นกลางและชนชั้นสูงหรือมีการศึกษามากกว่าผู้ตาม (Rejai & Phillips, 1988; Veltmeyer & Petras, 2002) ความสำเร็จของขบวนการเคลื่อนไหวเป็นผลมาจากการศึกษา ฐานะ และตำแหน่งทางสังคมของผู้นำ และผู้นำเหล่านี้มักจะให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของกลุ่มคนจนความฉลาดทางปัญญาเป็นกุญแจแห่งความสำเร็จของการเคลื่อนไหวทางสังคม จะเห็นได้

ว่าผู้นำการเคลื่อนไหวทางสังคมจะสร้างกิจกรรมการเคลื่อนไหวทางสังคม การกำหนดอุดมการณ์ การได้วาทีการเชื่อมโยงกับสื่อการเขียนกล่าวคำปราศรัย การวางแผนกลยุทธ์และใช้กลวิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างสร้างสรรค์ ขบวนการทางสังคมจะใช้เวลาในการระดมทรัพยากร การจัดระเบียบและการทำงานร่วมกันของกลุ่มทางสังคม ผู้นำขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในปัจจุบันมักมีบทบาทสำคัญทั้งในด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปะ (Keniston, 1968; McAdam, 1982; Zald & McCarthy, 1980; Pinard & Hamilton, 1989) เนื่องจากวิชาเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องกับผู้นำการเคลื่อนไหวทางสังคมเพราะเป็น “ศาสตร์แห่งการกระทำของมนุษย์” นั่นเอง แต่ทั้งนี้ก็ไม่ได้หมายความว่าผู้นำการเคลื่อนไหวทางสังคมจะต้องเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาที่สูงหรือการเป็นกลุ่มคนในสังคมชั้นสูงเท่านั้น ในการศึกษาเกี่ยวกับความเป็นผู้นำในการเคลื่อนไหวของชาวชนบทที่ไร้ที่อยู่อาศัยของบราซิล Veltmeyer & Petras (2002) พบว่าสัดส่วนของผู้นำของคลื่นลูกใหม่แห่งชนบทจะมีการขบวนการเคลื่อนไหวแตกต่างจากผู้นำคลื่นลูกเก่า พวกเขามีต้นกำเนิดมาจากชาวบ้านไม่ได้มาจากชนชั้นกลางหรือชนชั้นสูงในชุมชนเมืองไม่ได้มีการศึกษาสูง แต่จากการศึกษาพบว่าผู้นำเหล่านี้ล้วนให้ความสำคัญกับการศึกษาและมุ่งมั่นที่จะศึกษาต่อ การมีสินทรัพย์ที่พร้อม การสร้างความสัมพันธ์กับคนยากจนในชนบทซึ่งถือว่าเป็นกุญแจสำคัญในการที่ผู้นำจากชนชั้นล่างสามารถที่จะนำมาเป็นกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนให้ประสบความสำเร็จเช่นเดียวกัน ดังเช่น กรณีของมหาตมะ คานธี ที่ได้ใช้ทักษะการศึกษาเหล่านี้ช่วยกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ในการใช้หลักสัตยาเคราะห์แบบอหิงสาเป็นอาวุธในการต่อสู้สำหรับคนอ่อนแอหรือการใช้ศิลปะในการกล่าวสุนทรพจน์เรื่อง “I Have a Dream” ของกษัตริย์ ซึ่งเขาเชื่อมโยงเพื่อสร้างแรงบันดาลใจของขบวนการสิทธิพลเมืองไปยังวัฒนธรรมอันยิ่งใหญ่ของอเมริกา หรือแม้แต่การได้วาทีเพื่อเรียกร้องสิทธิให้กับผู้หญิงที่ในประเด็น “the problem that has no name.” ใน Phyllis Schlafly ซึ่งสามารถแก้ไขปัญหารื่องสิทธิที่เท่าเทียมกันได้สำเร็จ (Mansbridge, 1986)

ยุทธวิธีของแกนนำการเคลื่อนไหวทางสังคม

จากการศึกษายุทธวิธีของผู้นำการเคลื่อนไหวทางสังคมสู่ความสำเร็จได้นั้น ผู้นำจะต้องมีการตั้งเป้าหมาย กำหนดพันธกิจและสร้างยุทธศาสตร์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่วางเอาไว้ ซึ่งผู้นำจะต้องมีความยืดหยุ่นโดยมองที่ปลายทางสุดท้ายสุดท้าย คือเป้าหมายของกลุ่มและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน ซึ่งยุทธวิธีของผู้นำการเคลื่อนไหวทางสังคมนั้นจะต้องมาจากความรู้ความสามารถและทักษะทางการเมืองของผู้นำ จึงจะขับเคลื่อนยุทธวิธีสู่ความสำเร็จได้ยุทธวิธีของผู้นำการเคลื่อนไหวทางสังคมนั้น จะพิจารณาในประเด็นดังต่อไปนี้

1) การตั้งเป้าหมาย

Ganz (2000) กล่าวว่าผู้นำจะต้องตั้งเป้าหมายผู้นำที่มีประสิทธิภาพจะต้องเพิ่มความสามารถเชิงยุทธศาสตร์ขององค์กร ใน 3 ประเด็น คือ ประการแรก โครงสร้างองค์กรที่มีความชัดเจนทุกตำแหน่ง มีอำนาจในการดำเนินการ และมีอำนาจในการตัดสินใจอย่างชัดเจนและโปร่งใส ประการที่สอง คือจัดหาและที่ระดมทรัพยากรจากหลายเครือข่าย ซึ่งถือว่าเป็นความยืดหยุ่นของผู้นำ ประการสุดท้าย คือผู้นำจะต้องนำความรู้ความสามารถและทักษะทางการเมืองมารับผิดชอบต่อองค์กรให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด

2) การสร้างทีมผู้นำเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์ ผู้นำที่เหนือผู้นำคือการที่ผู้นำสร้างทีมผู้นำให้เกิดขึ้นในองค์กร Ganz ระบุว่ากลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพมักเป็นผลมาจากทีมผู้นำมากกว่าผู้นำแต่ละคน (Disney & Gelb, 2000) และทีมผู้นำสร้างยุทธวิธีที่หลากหลายที่ผู้นำนี้จะประกอบด้วย “ผู้นำภายใน” และเชื่อมโยงไปยัง “ผู้นำภายนอก” ที่มีบรรทัดฐานหรือเป็นมืออาชีพและมีความมุ่งมั่นของผู้นำที่มีความผูกพันที่แข็งแกร่ง ทีมผู้นำนี้จะสร้างยุทธศาสตร์การเคลื่อนไหวที่ยิ่งใหญ่ที่สุด (Ganz, 2000)

3) โครงสร้างขององค์กรในการเคลื่อนไหวทางสังคม โครงสร้างองค์กรคือตัวกำหนดพฤติกรรมของคนในองค์กรการจัดโครงสร้างการเคลื่อนไหวขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแทบทุกขบวนการล้วนแตกต่างกัน ทั้งนี้ หากพิจารณาโครงสร้างภายในของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมโดยทั่วไปไม่ว่าจะเป็นขบวนการที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดประชาธิปไตยหรือทางสิ่งแวดล้อม จะพบว่าขบวนการเหล่านี้มักมีรูปแบบการวางแผนแบบปิดและมีกระบวนการตัดสินใจแบบรวมศูนย์ โดยกลุ่มผู้นำขบวนการเคลื่อนไหวเพียงไม่กี่คน ซึ่งรูปแบบการจัดการดังกล่าวเป็นที่เข้าใจได้ เพราะแนวทางการเคลื่อนไหวถือเป็นประเด็นความลับและมีความสำคัญยิ่งต่อการเอาชนะคู่ต่อสู้หรือการนำเสนอข้อเรียกร้อง

ผลงานของ Ganz แสดงให้เห็นถึงการวิเคราะห์ผลกระทบของผู้นำระบุคุณลักษณะหลายอย่างขององค์กรที่สร้างผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ภาวะผู้นำจะส่งผลกระทบต่อยุทธวิธีในการเคลื่อนไหว ดังนั้นจึงจำเป็นต้องตรวจสอบโครงสร้างและเครือข่ายให้มีคุณภาพเพื่อให้ผู้นำที่พร้อมที่จะขับเคลื่อนการเคลื่อนไหวทางสังคม

ในกรณีที่องค์กรไม่มีโครงสร้างที่เป็นทางการนี้ จะส่งผลกระทบต่อผู้นำของกลุ่มทำให้ภาวะผู้นำน้อยหรือขาดภาวะผู้นำ ซึ่งในกรณีที่กลุ่มไม่มีโครงสร้างอย่างเป็นทางการ Freeman แนะนำให้ใช้โครงสร้างที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมสูงสุดและรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ร่วมกัน กล่าวคือ การตั้งโครงสร้างที่ทำให้ทั้งมีส่วนร่วมแบบประชาธิปไตยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความรับผิดชอบผู้นำ (Baker, 1986; Disney & Gelb, 2000; Gottfried & Weiss, 1994; Brown, 1989) ระบุว่าองค์กรที่มีการจัดโครงสร้างอย่างชัดเจนจะทำให้มองเห็นความเป็นผู้นำที่มีทักษะในการจัดระเบียบ กล่าวคือผู้นำตามโครงสร้างจะทำให้เห็นความชัดเจนขององค์กร

4) การสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างนักเคลื่อนไหวทางสังคม การเชื่อมต่อระหว่างระดับและรุ่นของการเป็นผู้นำมีความสำคัญต่อยุทธศาสตร์การเคลื่อนไหวเป็นอย่างมาก กล่าวคือ การสร้างเครือข่ายระหว่างนักเคลื่อนไหวทางสังคมด้วยกันหรือแม้แต่การสร้างเครือข่ายกับกลุ่มอื่น นับว่าเป็นยุทธวิธีสำคัญที่ผู้นำการเคลื่อนไหวทางสังคมก้าวไปสู่จุดหมายได้ ตัวอย่างเช่นขบวนการอิทธิฐานของชาวอเมริกัน ใช้ผู้จัดและวิทยากรที่มีค่าเดินทางไปท่องเที่ยวประเทศและจัดระเบียบขบวนการนี้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเคลื่อนไหว ซึ่งวิธีการนี้ Susan B. Anthony ได้เรียนรู้จากกิจกรรมของพวกเขาในขบวนการเพื่อลดหย่อนและการยกเลิกกิจกรรมบางประเด็น (Banaszak, 1996) ความสัมพันธ์ดังกล่าวได้เป็นการแพร่กระจายยุทธวิธีในขบวนการเคลื่อนไหวโดยการใช้ผู้นำจากรัฐต่าง ๆ ในการช่วยกระจายนวัตกรรมในท้องถิ่นไปยังที่อื่น ๆ จะเห็นได้ว่าการสร้างพันธมิตรกับผู้นำประเภทต่าง ๆ มีอิทธิพลต่อปริมาณขบวนการเคลื่อนไหวในการศึกษาเรื่องสัมพันธ์มิตรด้านสิ่งแวดล้อม Shaffer (2000) พบว่าผู้นำมีอาชีพจะมีความเกี่ยวข้องกับพันธมิตรมีการปลูกฝังความสัมพันธ์กับองค์กรอื่น ๆ มากกว่าผู้นำอาสาสมัครและในการเคลื่อนไหวมีแนวโน้มที่จะสร้างพันธมิตรและเครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนมากขึ้น

5) พัฒนาความเป็นผู้นำ ผู้นำที่ดีจะต้องรู้จักพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้ผู้ตามเห็นเป็นแบบอย่างและเกิดการพัฒนาดตนเองเพื่อการทำงานที่ดีขึ้น ดังนั้นผู้นำจะละเลยเรื่องการพัฒนาตนเองไม่ได้เลยซึ่งการพัฒนาตนเอง3ด้านที่ผู้นำควรพึงกระทำมี 3 ด้าน ด้วยกันคือการพัฒนาทางด้านร่างกาย การพัฒนาทางด้านจิตใจและการพัฒนาทางด้านการทำงาน นอกจากผู้นำจะต้องพัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพโดยการเพิ่มความสามารถเชิงกลยุทธ์แล้ว ผู้นำจะต้องพัฒนาผู้ตามให้เป็นผู้นำด้วย (Super Leadership) จึงจะเป็นกลไกในการขับเคลื่อนองค์กรในการเคลื่อนไหวทางสังคมไปสู่ความสำเร็จได้ ซึ่งอาจเป็นสร้างเวทีในการอภิปรายการสร้างที่ประชุมสำหรับให้สมาชิกได้เปิดประเด็นการถกปัญหาอย่างสม่ำเสมอ เพราะจะให้องค์ความรู้เปิดกว้างและมีอำนาจในการตัดสินใจเพื่อความสำเร็จของกลุ่มมากขึ้น

6) ผู้นำกับการระดมพล ได้มีการวิจัยถึงส่วนประกอบสำคัญสำหรับการเกิดขึ้นของขบวนการทางสังคม รวมทั้งโอกาสทางการเมืองและวัฒนธรรมฐานรากขององค์กร เป็นหนึ่งในยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวทางสังคม อันได้แก่ การระดมทรัพยากรและทรัพยากรมนุษย์ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภัยคุกคามความคับข้องใจและกรอบการกระทำโดยรวม พบว่าผู้นำที่มีทักษะมากที่สุดจะสามารถระดมความเคลื่อนไหวได้มากที่สุด หากไม่มีปัจจัยเหล่านี้ผู้นำก็จะต้องสร้างและสรรหาความแตกต่างในการแปลงเงื่อนไขที่เป็นไปได้ในการเคลื่อนย้ายเข้าสู่ขบวนการทางสังคมที่เกิดขึ้นจริง

จากข้อความข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ยุทธวิธีของแกนนำการเคลื่อนไหวทางสังคม ประกอบด้วย การตั้งเป้าหมายโดยจัดให้มีโครงสร้างองค์กรที่ชัดเจน มีการจัดหาและระดมทรัพยากรจากหลายเครือข่าย รวมถึงผู้นำจะต้องนำความรู้ความสามารถและทักษะทางการเมืองมารับผิดชอบต่อองค์กรให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด นอกจากนี้ยังมียุทธวิธีอื่นๆ ที่แกนนำทางสังคมนำมาเป็นแนวทางในการเคลื่อนไหวทางสังคม เช่น การสร้างทีมผู้นำเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์ มีการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างนักเคลื่อนไหวทางสังคม มีการพัฒนาความเป็นผู้นำ และการระดมพลของกลุ่ม

กรอบการวิเคราะห์

กรอบการวิเคราะห์ทฤษฎีภาวะผู้นำการเคลื่อนไหวทางสังคม โดยการศึกษาทฤษฎี ข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ภายใต้ประเด็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ทฤษฎีภาวะผู้นำการเคลื่อนไหวทางสังคม 2) ขบวนการก่อเกิดแกนนำในการเคลื่อนไหวทางสังคม 3) องค์ประกอบทางสังคมของแกนนำการเคลื่อนไหวทางสังคม และ 4) ยุทธวิธีของแกนนำการเคลื่อนไหวทางสังคมอันจะส่งผลต่อความสำเร็จและวัตถุประสงค์ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม

ผลการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์พบว่า ทฤษฎีภาวะผู้นำการเคลื่อนไหวทางสังคมที่นำมาใช้อธิบายการเกิดภาวะผู้นำของแกนนำในการเคลื่อนไหวทางสังคมนั้น มี 3 ทฤษฎีด้วยกัน คือ 1) ภาวะผู้นำโดยเสน่ห์ (Charisma Leadership) ที่เป็นแกนนำจากภายใน มีความเป็นผู้นำโดยกำเนิด 2) ทฤษฎีภาวะผู้นำทางการเมือง และทฤษฎีเส้นทางสู่เป้าหมาย (Path-goal Theory)

ขบวนการก่อเกิดแกนนำในการเคลื่อนไหวทางสังคม มี 2 กรณี คือ การเกิดแกนนำในกรณีที่เกิดประเด็นปัญหาที่ต้องรับผิดชอบสังคมอย่างเฉียบพลัน และแกนนำที่เกิดจากความไม่เสมอภาคในสังคม ทำให้แกนนำปรากฏออกมาจากสถานการณ์ที่ทำให้เกิดเป็นประเด็นที่ต้องเคลื่อนไหว ซึ่งขบวนการก่อเกิดแกนนำในการเคลื่อนไหวทางสังคมนี้ ทำให้เกิดแกนนำ 3 ประเภทด้วยกันคือ แกนนำ “ภายใน” แกนนำ “กำลัง” และแกนนำ “ภายนอก”

องค์ประกอบทางสังคมของแกนนำการเคลื่อนไหวทางสังคม ได้แก่ การศึกษาของผู้นำและตำแหน่งผู้นำระดับสูง จะเห็นได้ว่าผู้นำหรือแกนนำในการเคลื่อนไหวในทุกประเด็นปัญหาจะเป็นผู้ที่มีการศึกษาสูงและมาจากสังคมชนชั้นกลางหรือชนชั้นสูงเป็นส่วนใหญ่ หรือหากแกนนำไม่มีระดับการศึกษาที่สูงนัก แกนนำเหล่านั้นล้วนพยายามที่จะศึกษาในระดับสูงขึ้น

ยุทธวิธีของแกนนำการเคลื่อนไหวทางสังคม ที่จะส่งผลต่อความสำเร็จและวัตถุประสงค์ของขบวนการนั้น ประกอบด้วย การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน การสร้างทีมผู้นำเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์ โครงสร้างขององค์กรในการเคลื่อนไหวทางสังคมมีความชัดเจน มีการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างนักเคลื่อนไหวทางสังคมต่างๆ ตลอดจน

พัฒนาความเป็นผู้นำของตนเองและพัฒนาคนอื่นให้เป็นผู้นำ รวมทั้งมีการระดมพลทั้งการระดมทรัพยากรและทรัพยากรบุคคล เพื่อขับเคลื่อนขบวนการไปสู่ความสำเร็จ

บทสรุป

การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะลุกขึ้นมาปลุกพลังมวลชน เพื่อพิทักษ์สิทธิ์และรักษาผลประโยชน์แห่งตนและกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์ร่วมกันได้นั้น จะต้องมีความเข้มแข็งภายในที่ผลักดันให้ก้าวขึ้นมาหาเหนือผู้อื่นดังจะเห็นได้ในกลุ่มชนหมู่มากที่ต้องมีผู้นำคอยวางแผนยุทธวิธีต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนพลังมวลชนเหล่านั้นให้บรรลุเป้าหมายดังที่ต้องการ

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่าแก่นนำการเคลื่อนไหวทางสังคมทั้งในอดีตและในปัจจุบัน ล้วนมีภาวะผู้นำแตกต่างกันไป บางคนเป็นผู้นำโดยเสนาหา บางคนมีภาวะผู้นำทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นแก่นนำการเคลื่อนไหวทางสังคมกลุ่มใดก็ตาม ล้วนมีเหตุจูงใจในการเคลื่อนไหวเพื่อก้าวสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายของกลุ่ม หรือเพื่อแก้ปัญหาของกลุ่มด้วยกันทั้งนั้น และการเกิดแก่นนำในการเคลื่อนไหวทางสังคม ก็มาจากหลายปัจจัยด้วยกัน ได้แก่ แก่นนำที่เกิดจากการศึกษาและเรียนรู้จากประสบการณ์ วิธีปฏิบัติของนักเคลื่อนไหวรุ่นก่อนๆ เป็นแบบอย่าง แล้วส่งผลให้เป็นแก่นนำ หรือเกิดจากการที่ได้รับการถูกกดขี่ข่มเหงในด้านต่าง ๆ หรือแก่นนำเกิดขึ้นจากการเรียกร้องเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกัน แม้แต่การเรียกร้องเพื่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อสังคม ก็ล้วนเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดแก่นนำในการเคลื่อนไหวได้ทั้งสิ้น นอกจากนี้จากการศึกษาพบว่าสามารถแบ่งประเภทแก่นนำของการเคลื่อนไหวทางสังคม ได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ แก่นนำภายใน แก่นนำก้ำกึ่ง และแก่นนำภายนอก ในด้านองค์ประกอบทางสังคมของผู้นำการเคลื่อนไหวทางสังคม พบว่าการศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดแก่นนำ จะเห็นได้ว่าแก่นนำในหลาย ๆ ประเทศมาจากชนชั้นกลางและชนชั้นสูง ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นชนชั้นที่ได้รับการศึกษาที่มากกว่าผู้ตาม นอกจากนี้การระดมทรัพยากรยังเป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งของผู้นำการเคลื่อนไหวทางสังคม

ในด้านยุทธวิธีของแก่นนำการเคลื่อนไหวทางสังคม พบว่ายุทธวิธีของแก่นนำที่ส่งผลให้องค์กรประสบความสำเร็จหรือบรรลุเป้าหมายได้นั้น แก่นนำจะต้องจัดให้มีโครงสร้างองค์กรที่มีความชัดเจน มีการจัดหาและระดมทรัพยากรจากหลายเครือข่ายเพื่อสนับสนุนองค์กร รวมถึงการที่แก่นนำจะต้องนำความรู้ความสามารถและทักษะทางการเมืองมารับผิดชอบต่อองค์กรให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด นอกจากนี้ยังมียุทธวิธีอื่นๆ ที่แก่นนำทางสังคมนำมาเป็นยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวทางสังคม เช่น การสร้างทีมผู้นำเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์ การสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างนักเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อเรียนรู้ด้วยกัน การพัฒนาความเป็นผู้นำ และการระดมพลของกลุ่ม เพื่อขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

ข้อเสนอแนะ

ในการวิเคราะห์ทฤษฎีภาวะผู้นำของแก่นนำการเคลื่อนไหวทางสังคมนี้ควรมีการศึกษาทฤษฎีภาวะผู้นำอื่นๆ รวมถึงทฤษฎีภาวะผู้นำทางการเมืองร่วมกับการวิเคราะห์ผู้นำประกอบรวมด้วย เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของแก่นนำในการเคลื่อนไหวทางสังคม ไปจนถึงการเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อม หรือแม้แต่ภาวะผู้นำของนักการเมือง เพื่อให้สามารถเผชิญหน้าความขัดแย้ง ความแตกแยก การไร้เสถียรภาพของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ควรมีการศึกษาแนวทางหรือวิธีการที่ส่งเสริมให้เกิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการเคลื่อนไหวตามสิทธิในระบบประชาธิปไตยในยุครัฐประหาร ดังเช่นในสถานการณ์ปัจจุบันที่ประชาชนไม่สามารถเคลื่อนไหวทางสังคมจากประกาศ คำสั่ง หรือระเบียบที่เรียกได้ว่าเป็นการคุกคามสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ทุกรูปแบบ ในระบอบรัฐประหารดังในปัจจุบันนี้ เพื่อเปิดพื้นที่สิทธิ เสรีภาพให้แก่ผู้มีความเห็นต่าง หรือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนและประสบกับปัญหาต่างๆ ให้สามารถถนอมและแสดงความคิดเห็นตามสิทธิได้อย่างเต็มที่ อย่างเสรีและเป็นธรรม ตามระบอบประชาธิปไตย

References

- Aminzade, R. J. G. & Elizabeth P. (2001). *Leadership Dynamics and the Dynamics of Contention. In Silence and Voice in Contentious Politics*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Arun, K. (2016). From adjusting attitudes to crises political participation of people. *Academic Articles*. 34(1), 146–164.
- Baker, A. J. (1986). *The Problem of Authority in Radical Movement Groups: A Case Study of Lesbian–Feminist Organization in Leaders and Followers: Challenges for the Future*, edited by Louis A. Zurcher. Greenwich, Conn.: JAI Press: 135–155
- Banaszak, L. A. (1996). *Why Movements Succeed or Fail: Opportunity, Culture, and the Struggle for Woman Suffrage*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Barker, C. Alan. J. & Michael. L. (2001). *Leadership Matters: An Introduction in Leadership in Social Movements*, ed. by Colin Barker, Alan Johnson and Michael Lavalette. Manchester: Manchester University Press.
- Barker, R. A. (2001). The Nature of Leadership. *Human Relations*, 54(4), 469–494.
- Blumer, H. (1951). *Collective Behavior in Principles of Sociology*, edited by A.M. Lee, (ed.). New York: Barnes and Noble: 166–222.
- Brinton, C. (1952). *The Anatomy of Revolution*. New York: Vintage Books.
- Brown, M. H. (1989). Organizing Activity in the Women's Movement: An Example of Distributed Leadership. *International Social Movement Research* (2), 225–240.
- Disney, J. L & Joyce, G. (2000). Feminist Organizational Success: The State of U.S. Women's Movement Organizations in the 1990s. *Women & Politics*, 21(4), 39–76.
- Eichler, M. (1977). Leadership in Social Movements. *Sociological Inquiry*, 47(2), 99–107.
- Flacks, R. (1971). *Youth and Social Change*. Chicago: Markham.
- Ganz, M. (2000). Resources and Resourcefulness: Strategic Capacity in the Unionization of California Agriculture: 1959–1966. *American Journal of Sociology*, 105(4), 1003–1062.
- Goldstone, J. A. (2001). Toward a Fourth Generation of Revolutionary Theory. *Annual Review of Political Science*, 4, 139–187.
- Gottfried, H. & Penny, W. (1994). A Compound Feminist Organization: Purdue University's Council on the Status of Women. *Women and Politics*, 14(2), 23–44.
- Gusfield, J. R. (1966). Functional Areas of Leadership in Social Movements. *Sociological Quarterly*, 7(2), 137–156.

- Herda-Rapp, A. (1998). The Power of Informal Leadership: Women Leaders in the Civil Rights Movement. *Sociological Focus*, 31(4), 341-355.
- Keniston, K. (1968). *Young Radicals: Notes on Committed Youth*. New York: Harcourt, Brace & World.
- Inkaew, K. (2017). *The Dynamics of Environmental Movements in Civil Politics*. Doctoral Dissertation (Politics), Ramkhamhaeng University.
- Klandermans, B. et al. (1989). Organizing for Change: Social Movement Organizations in Europe and the United States. *International Social Movement Research* 2, 1-17.
- Lang, K. & Gladys E. L. (1961). *Collective Dynamics*. New York: Thomas Y. Crowell Co.
- Marullo, S. (1988). Leadership and Membership in the Nuclear Freeze Movement: A Specification of Resource Mobilization Theory. *The Sociological Quarterly* 29(3), 407-427.
- Marx, G. T. & Michael U. (1971). Majority Involvement in Minority Movements. *Journal of Social Issues* (27), 81-104.
- McAdam, D. (1982). *Political Process and the Development of Black Insurgency*. Chicago: University of Chicago Press.
- Melucci, A. (1996). *Challenging codes. Collective action in the information age*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Michels, R. (1962). *Political Parties: The Origins of the Civil Rights Movement: Black Communities Organizing for Change*. New York: Free Press.
- Morris, A. & Naomi, B. (2001). Social Movements and Oppositional Consciousness in Oppositional Consciousness: *The Subjective Roots of Social Protest* edit. by Jane Mansbridge and Aldon Morris. Chicago: University of Chicago Press.
- Nelson, H. A. (1971). Leadership and Change in an Evolutionary Movement: An Analysis of Change in the Leadership Structure of the Southern Civil Rights Movement. *Social Forces* 49(3), 353-371.
- Oberschall, A. (1973). *Social Conflict and Social Movements*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Pinard, M. & Richard, H. (1989). Intellectuals and the Leadership of Social Movements: Some Comparative Perspectives. *Social Movements, Conflicts and Change* (11), 73-107.
- Reinarman, C. (1988). The Social Construction of an Alcohol Problem The Case of Mothers Against Drunk Drivers and Social Control in the 1980s. *Theory and Society*, (17), 91-120.
- Rejai, M. & Kay P. (1988). *Loyalists and Revolutionaries: Political Leaders Compared*. New York: Praeger.
- Presthus, (1962). *Man at the top: a community power*. New York: Oxford University.
- Robert, R, John P. & Stephen, S. (1965). “The Bureaucrat and the Enthusiast: An Exploration of the Leadership of Social Movements”. *Western Political Quarterly* 8(2), 248-261.
- Robnett, B. (1997). *How Long? How Long? African-American Women in the Struggle for Civil Rights*. New York: Oxford University Press.
- Rosen, R. (2000). *The World Split Open: How the Modern Women's Movement Changed America*. New York: Penguin Books.

- Schwartz, Z., Naomi. R. & Laura. S. (1981). Leader-Member Conflict in Protest Organizations: The Case of the Southern Farmers' Alliance. *Social Problems*, 29(1), 22-36.
- Shaffer, M. B. (2000). Coalition Work Among Environmental Groups: Who Participates?. *Research in Social Movements, Conflicts, and Change*, (22), 111-126.
- Staggenborg, S. (1988). Coalition Work in the Pro-Choice Movement: Organizational and Environmental Opportunities and Obstacles. *Social Problems* 33(5), 374-390.
- Turner, R. H. & Lewis M. K. (1987). *Collective Behavior*, (3rd ed.) Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Veltmeyer, H. & James. P. (2002). The Social Dynamics of Brazil's Rural Landless Workers' Movement: Ten Hypotheses on Successful Leadership. *Canadian Review of Sociology and Anthropology* 39(1), 79-96.
- Weber, M. (1968). *Economy and Society*. Berkeley: University of California Press.
- Wilson, J. (1973). *Introduction to Social Movements*. New York: Basic Books.
- Zald, M. N. & Roberta, A. (1966). Social Movement Organizations: Growth, Decay, and Change. *Social Forces*, 44(3), 327-341.
- Zald, M. N. & John D. M. (1980). Social Movement Industries: Competition and Cooperation Among Movement Organizations. in *Research in Social Movements, Conflicts and Change*, edited by L. Kriesberg. Volume 3: Greenwich, Conn: JAI Press.